

Hans Egede: Die Erforschung von Grönland. Bearbeitet von Dr. M. Heydrich (F. A. Brockhaus, Leipzig, 1923).

Det er forbavsende, at man i Tyskland under de nuværende meget vanskelige Pengeforhold kan finde Marked for saadanne Bøger som denne og lignende, men saaledes er det, at der i disse Aaringer paa det bekendte store Forlag, F. A. Brockhaus i Leipzig, udgaar Serier af Rejseværker, beregnede paa den store Almenhed; en af disse Serier omhandler ældre Rejser, en anden nyere do.

Den foreliggende Bog er i Hovedsagen en Oversættelse af Hans Egedes berømte Værker: »Omstændelig og udførlig Relation, angaaende den grønlandske Mission« o. s. v. fra 1738 og sammes Bog »Det gamle Grønlands nye Perustration eller Naturel-Historie« fra 1741; til disse er føjet en Oversættelse af Sønnen Poul Egedes: »Efterretninger om Grønland« af en Journal fra 1721—1788.

I en Indledning gør Dr. M. Heydrich kortfattet Rede for Grønlands ældre Historie, og for den senere, hvad angaar Missionen, indtil Hernhutterne forlod Landet i Aaret 1900. Med god Grund gøres opmærksom paa, at Hans Egedes Skrifter, der allerede tidligt blev oversatte paa fremmede Sprog, betegner et fuldstændigt Gennembrud med Hensyn til Grønlands Udforskning, navnlig hans Meddelelser og Iagttagelser angaaende Grønlænderne, deres Levesæt og Tænkemaade. Med god Ret kan man — siger Dr. Heydrich endvidere — betegne Hans Egede som Grønlands første Ethnograf, og set ud derfra, vil hans to Bøger, i hvilke han fortæller om sit Livsværk, vedblivende have den største Interesse. De fortæller jo nemlig om Grønlænderne, som de var forinden og under den første Paavirkning af Civilisation. De kunde selvfølgelig fortjene at blive udgivne paany ogsaa i Danmark. Nu er Tyskerne imidlertid komne os i Forkøbet. Det geraader dem til Ære, at de har Øjnene aabne for Betydningen af Publikation af slige gamle Værker, der er og vedbliver at være Dokumenter af høj Værdi i Folkens Udviklingshistorie.

Bogen er illustreret, dels med de fra Egedes egne Bøger kendte Billeder, dels med andre. I det hele og store en interessant og fornøjelig Bog — ogsaa for Danske.

Daniel Bruun.

Hans Meyer: Hochtouren im tropischen Afrika (F. A. Brockhaus, Leipzig, 1923.)

Dr. Hans Meyers Navn vil, navnlig af Afrika-Forskere, og Folk, der har fulgt med i denne Verdensdels Udforskningshistorie, være vel kendt. Han er nu 65 Aar gammel og kan se tilbage paa et Liv, der for en stor Del har været tilbragt paa Rejser og Undersøgelser rundt i Verden, men fornemmelig dog i »de Sortes Verdensdel«. Han var — siger Dr. Karl H. Dietzel i en Indledning — udgaaet af en Familie, der indehavde det Bibliographiske Institut i Leipzig og for hvem geografiske Interesser var levende. Han studerede Geografi og Statsvidenskab i Strassburg, og foretog ofte Vandringer i Alpernes Højregioner. Kun 23 Aar gammel gjorde han en Rejse rundt om Jorden, i 1886 var han i Sydafrika, i 1887 i tysk Østafrika, hvor han besteg Afrikas højeste snedækte Bjærg Kilimandjaro (6010 Meter), hvor han naaede en Højde af 5500 Meter, 1888 var han i Højlandet Usambara, og atter forsøgte han sig paa Kilimandjaro, hvis Top han endelig ved et tredje Forsøg naaede at bestige; Beretningen herom foreligger i nærværende Bog og vidner om denne Forskningsrejsendes Energi og skarpe Iagttagelsessevne. 1894 besteg han Toppen af Øen Teneriffa, Pico de Teyde, hvorom der ogsaa fortæles — og i 1899 foretog han den fjerde Bestigning af Kilimandjaro, der nu laa inden for tyske ordnede Koloniforhold, saa han i Ro kunde udforske Bjærgene, saaledes at denne mærkelige gletscherdækte Vulkan blev grundig undersøgt, samtidig med at Toppen endnu en Gang blev bestegt. Med de Erfaringer, han havde gjort vedrørende Isdannelser i Tropene, i Fortid og Nutid, gik han i 1903 til Sydamerikas Tropeegne, til Equadors Højfjælde, Chimborazo, Cotopaxi o. s. v. Endelig i 1911 foretog han sin sidste store Rejse til Højlandet mellem Afrikas store Søer Victoria-, Tanganjika- og Kiwu-Søerne. Han besteg her Vulkantoppen Karissimbi (4506 Meter), hvorom ligeledes berettes i nærværende Bog. Som Forskningsrejsende havde Dr. Hans Meyer saaledes udrettet meget betydeligt, og indenfor den geografiske Verden har han da ogsaa erhvervet sig et smukt Navn; men han var ogsaa den praktiske Mand, der stedse i de af ham besøgte Lande studerede sammes Udviklingsmuligheder. Efter at han var bleven Medindehaver af det nævnte Bibliographiske Institut, som beskæftigede sig med Løsningen af mange praktiske Opgaver, bidrog han

i særlig Grad til at klargøre Midlerne til at føre en praktisk Kolonipolitik, og Regeringen benyttede hans Viden og Dygtighed. Dertil sørgede han for Udgivelsen af større Publikationer vedrørende det tyske Kolonirige, som jo nu ikke eksisterer mere. Han havde hjembragt store Samlinger til Museerne i Leipzig og Berlin, og fra 1915 helligede han sig ganske Videnskaben og blev Professor i Kolonigeografi ved Universitetet i Leipzig.

Den foreliggende Bog giver, godt fortalte, livlige og meget læseværdige Artikler, der vel er beregnet for Almenheden, men som dog hyder meget ogsaa for geografiske Specialister. Den er gennemillustreret og forsynet med gode Kort.

Daniel Bruun.

Koppels Atlas, Dansk Fredsudgave af »Andrees Handatlas«, Udgiver: Dr. Ernst Ambrosius. Den danske Udgave ved Olaf Kayser, cand. mag. (Henrik Koppels Forlag. København 1922).

I dette Tidsskrifts 25. Bd., Side 238, har ovennævnte Værk paa Grundlag af de først udkomne Blade faaet en foreløbig Omtale. Da det nu med Udsendelsen af den tilhørende Navnefortegnelse foreligger fuldt færdigt, er der Anledning til atter at komme tilbage til det.

Det skal da straks indrømmes, at Atlas'et i alt væsentligt svarer til de Forventninger, som man var berettiget til at nære over for en ny Udgave af det vel kendte og almindelig skattede Værk. Hermed være ikke sagt, at det skulde være fri for Fejl, Mangler eller Unøjagtigheder. Ved et saa omfattende Kortværk er det umuligt, selv med Opbydelse af den største Omhu, helt at undgaa saadanne, der paa mange Stadier af Arbejdet kan indsnige sig, men vanskeligt opdages, langt vanskeligere f. Eks. end Skrive- og Trykfejl i en Bog. Ved en summarisk Gennemgang er man imidlertid ikke stødt paa noget af egentlig Betydning for Kortenes Brugbarhed.

Værket indeholder 104 Hovedkort — de allerfleste dobbeltsidede — foruden et stort Antal Bikort, som slutter sig til de paagældende Hovedkort og omfatter enten fjærnere liggende Landsdele eller — som oftest — Specialkort over visse, af en eller anden Grund særlig betydningsfulde eller interessante Egne. Endelig er der saakaldte »Bagsidekort«, d. v. s. Kort, trykte paa Bagsiden af Hovedkortet, over de vigtigste Hovedsteder og enkelte andre Byer samt

deres nærmere Omegn. Eksempelvis findes der paa Hovedkortet over Danmark, som er i Maalestokken 1:1 Mill., Bikortene Island i 1:3 Mill. og Færøerne i 1:1,5 Mill. samt Bagsidekortet København og Øresund i 1:200000, som er den almindelige Maalestok for Bagsidekortene.

Af de 100 Dobbeltsider med Hovedkort optages de første 12 af en Gruppe, som er kaldt »Verdenskort«, hvor mange forskellige — i Reglen ganske specielle — Forhold fremstilles, saaledes Stjernehimlen; den vestlige og østlige Halvkugle (Landhøjder, Havdybder og Vulkaner); Nordpolaregnene og Sydpolaregnene (begge med mange specielle Bikort); Varmeforhold; Lufttryk, Vinde og Nedbør; Plantesamfund og Havstrømme; vigtige Dyreformers Udbredelse; Jordens Mineralrigdomme; Folkeslag, Religioner m. m.; Kolonier og Samfærdselslinier og endelig Atlanterhavet (Samfærdselskort).

Af de i almindelig Forstand »geografiske« Kort er der for Hovedkortenes Vedkommende ordentligvis saavel Oversigtskort i mindre Maalestok over større Omraader (hele Verdensdele eller større Dele deraf samt store Stater) som mere specielle i større Maalestok over de enkelte Stater eller Dele af saadanne. Maalestokforholdet, som jo betinger den Udførlighed, hvormed Kortet kan fremstilles, er i øvrigt forskelligt og saaledes, at der ved de tætbefolkede, stærkt kultiverede Lande eller Landsdele ordentligvis anvendes den største Maalestok; dog kommer ogsaa her Landets hele Betydning fra et europæisk Synspunkt i Betragtning.

Vor egen Verdensdel behandles selvfølgelig udførligst, og den optager Halvdelen af hele Atlaset. Det her anvendte største Maalestoksforhold ved Hovedkortene er paa en enkelt Undtagelse nær 1: 1 Mill., og i dette er fremstillet: Danmark, Estland og Letland, Tyskland, Østrig, England, Skotland, Irland, Holland og Belgien, Frankrig, Norditalien (det øvrige Italien: 1: 1,5 Mill.) og af Balkanhalvøen den nordvestlige og sydlige Del; Schweiz er i den noget større Maalestok 1: 750.000. Maalestokken 1: 2 Mill. er anvendt ved Skandinavien, Finland, Polen og Lithauen, Ungarn og Karpaterlandene samt ved Balkanhalvøens østlige og vestlige Del. Pyrenæerhalvøen er i 1: 3 Mill. og Rusland og Ukraine i 1: 4 Mill. Af Oversigtskort over Verdensdelen er der et fysisk og et politisk, begge i 1:12 Mill.; desuden over Nedbør og Folketæthed i 1:25 Mill. (Mellemeuropa specielt i 1:9 Mill.), og Folkeslag og Religioner er fremstillet paa